Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristövaliokunta
Eduskunta

Asia: E 4/2022 vp
Ympäristöministeriön lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto hiilen kestävistä kiertokuluista

Ympäristöministeriö kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston selvityksestä liittyen komission tiedonantoon hiilen kestävistä kiertokuluista.

Ympäristöministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan. Ympäristöministeriö pitää valtioneuvoston kantaa tasapainoisena kokonaisuutena, jossa tunnistetaan tarve tiedonannon kuvailemien asiakokonaisuuksien kehittämiseen ja kestäviin hiilenkiertoihin liittyvät mahdollisuudet. Samalla nostetaan esiin riski siitä, että väärin toteutettuna aloite voisi epäonnistua ympäristöllisen kestävyyden edistämisessä.

Tiedonanto huomioi ennen kaikkea maankäyttösektorin toimintojen kehittämisen hiilensidonnan vahvistamiseksi ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien luomiseksi. Ympäristöministeriö katsoo, että kestävät hiilenkierrot aloite luo edellytyksiä maaseudun uusille ansaintatavoille, sekä vahvistaa perinteistenkin elinkeinojen perusedellytyksiä mm. maan kasvukuntoa parantamalla. Nämä edesauttavat Suomen kansallisen tavoitteen saavuttamista vähentää maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä 29 %:a vuoden 2019 tasosta vuoteen 2035 mennessä sosiaalisesti kestävällä tavalla.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota tiedonannossa kuvailtuihin maankäyttösektorin hankkeisiin/toimiin, joihin kasvihuonekaasuinventaarion nykyiset menetelmät eivät sellaisenaan sovi. Näiden hiilenkiertojen todentamiseksi tarvittaisiin mittaamisen ja todentamisen kehittämistä, jotta hiilen nettotalteenotto voitaisiin riittävällä luotettavuudella varmistaa. Tämä olisi myös yhdistettävä raportointisääntöjen ja standardien kehittämiseen siten, että hiilimarkkinoilla tunnistetut haasteet eivät aiheuta epäjatkuvuutta, jonka seurauksena ympäristöintegriteettiä ei pystytä vahvistamaan tavanomaisiin käytänteisiin verrattuna. Ympäristöministeriö katsoo, että seurannan kehittämisessä tulee kiinnittää erityisesti huomiota hiilensidonnan ja monimuotoisuuden välisiin kytkentöihin, jotta toimien negatiiviset ja positiiviset samanaikaiset vaikutukset näihin tulevat nykyistä paremmin huomioiduksi.

Ympäristöministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan kaikkien hiilidioksidivarastojen osalta on hiilensidonnan määrän lisäksi olennaista sen pysyvyys ja siten hiilensidonnalla aikaansaatu pitkän aikavälin nettotalteenotto. Pysyvyys on haaste erityisesti

maankäyttösektorin hiilensidonnassa. Lisäksi maankäyttösektorin toimia tulee useimmissa tapauksissa toteuttaa pitkäkestoisesti, jotta todennettavissa olevia pysyviä vaikutuksia saadaan aikaan.

Ympäristöministeriö nostaa esimerkinomaisesti yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) tunnistettuja ongelmia nettopäästöjen vähentämisessä. Tulevan rahoituskauden lyhyt viiden vuoden aikajänne (2023-2027) ei riittävästi kannusta pitkäjänteisiin hiilensidontaa mahdollistavien toimenpiteiden kehittämiseen. Vaikka Suomessa joidenkin maataloustukien mekanismin maaperän hiilivaraston kasvattamiseksi on todettu toimivan periaatteeltaan, on yksivuotisten tai enintään viisivuotisten tukimuotojen ongelmana, ettei niin lyhyessä ajassa voida juurikaan saada vaikutuksia maaperän hiilivarastoon. Lisäksi toimenpiteiden hyvätkin vaikutukset voivat kumoutua, mikäli seuraavana vuonna tehtävät toimet eivät tuen orgaanisen aineksen maahan lisäämistä. Tämän seurauksena ei ole todennäköistä, että pysyviä vaikutuksia peltojen nettopäästöihin tullaan saamaan aikaan. Tämän vuoksi kansalliset CAP-suunnitelman toimet eivät yksinään edistä riittävässä määrin maatalouden muutosta kohti parempaa ilmastokestävyyttä, vaan lisätoimia tarvitaan esimerkiksi hiiliviljelyn yleistymiseksi ja kosteikkoviljelyn mahdollistamiseksi.

Ympäristöministeriö yhtyy valtioneuvoston myönteiseen kantaan teknisten nielujen hiilensidonnan hyödyntämisestä ja varastoinnista. Ympäristöministeriö korostaa myös, että teolliset ratkaisut eli ns. tekniset nielut ovat tärkeitä. IPCC:n teknisten nielujen hiilensidonnan ja varastoinnin (carbon capture and storage, CCS) skenaarioiden mittakaava vertautuu nykyisen fossiilisten polttoaineiden tuotannon ympärille rakentuneeseen tuotantoekosysteemiin. Ympäristöministeriö korostaa myös, että pidemmällä aikajänteellä on tarve poistaa merkittäviä määriä hiiltä ilmakehästä pysyvästi lämpenemisen rajoittamiseksi alle kahteen asteeseen. Hiilen kierrättäminen teknisten ratkaisuiden avulla ilmakehän ja teknosfäärin välillä ei siis riitä, vaan tarvitaan pysyvää varastointia. Varastointiratkaisuissa tulee varmistaa, etteivät muut ympäristölliset tekijät heikkene.

Teknisten nielujen skaalautumiseen liittyy kuitenkin merkittäviä epävarmuuksia. Tiedonannossa esitetyillä toimenpiteillä pyritään luomaan edellytyksiä skaalautumiselle. Luonnon ekosysteemeillä ja teollisilla ratkaisuilla tapahtuvan hiilensitomisen/poistamisen on täytettävä tiukat seurantaa, raportointia ja todentamista koskevat vaatimukset, jotta niiden voidaan katsoa edistävän EU:n ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Ympäristöministeriö korostaa tämän merkitystä ja myös tarvetta ottaa huomioon hiilidioksidin alkuperä (fossiilinen, biogeeninen tai ilmakehä).

Ympäristöministeriö katsoo, että korkean osaamisen maana Suomella on hyvät mahdollisuudet edistää teknisen hiilensidonnan ratkaisuja, joiden varaan rakentuu kokonaisia uusia liiketoimintaekosysteemejä. Myös puurakentaminen ja siihen liittyvät innovaatiot voidaan nähdä osana teknisiä hiilensidontaratkaisuja. Ympäristöministeriö muistuttaa, että kaikissa teknisissä ratkaisuissa on tarkasteltava nettoilmastovaikutusta. Hakkuut pienentävät metsien hiilinielua ja tämä vaikutus tulee sisällyttää puurakentamisen ilmastovaikutusten tarkasteluun.